

- DRŽAVNI PREVENTIVNI MEHANIZEM -

poročilo
o opravljenem obisku
na lokaciji

AZILNI DOM

Pojasnilo: Varuh človekovih pravic Republike Slovenije (v nadaljevanju: Varuh) v okviru izvajanja nalog in pooblastil po Zakonu o ratifikaciji opcijskega protokola h Konvenciji proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju (Uradni list RS, št. 114/2006) v vlogi državnega preventivnega mehanizma (v nadaljevanju: DPM) obiskuje kraje odvzema prostosti. V skupini, ki izvede obisk, poleg predstavnikov Varuha praviloma sodeluje(jo) tudi predstavnik(i) pogodbenih nevladnih organizacij ter občasno tudi neodvisni izvedenci medicinske in drugih strok in prevajalci. Pravna podlaga za opravljanje nadzorov s strani DPM je predstavljena na spletni strani [Varuh kot državni preventivni mehanizem](#).

Pričujoče poročilo vsebuje le bistvene ugotovitve o obisku s predlogi za izboljšanje razmer oziroma odpravo nepravilnosti. Izdelano je bilo na podlagi poročila o obisku DPM in odzivnega poročila pristojnih. Namenjeno je objavi na spletni strani Varuha.

Osnovni podatki o lokaciji:

► **Tip lokacije:** Azilni dom (v nadaljevanju: AD)

► **Kategorije oseb, ki jim je bila odvzeta prostost:** prosilci za mednarodno zaščito¹ (v nadaljevanju: prosilci).

► **Uradna zmogljivost in dejanska zasedenost lokacije na dan obiska:** 203, na dan našega obiska je bilo nastanjenih skupno 99 oseb.

Potek obiska in priprava poročila:

► Obisk je bil **nenajavljen** in **opravljen dne 30. 8. 2012**.

► **Skupina za obisk:** dva predstavnika Varuha (specialist kriminalističnega preiskovanja in pripravnica) ter ena predstavnica nevladnih organizacij (Inštitut Primus).

► **Vsebina obiska:** uvodni razgovor z vodjo AD, skupaj z vodjo Sektorja za migracijsko politiko in zakonodajo ter sodelavcem, ki skrbi za pravne zadeve na Sektorju za nastanitev, oskrbo in integracijo. Sledil je ogled bivalnih in ostalih prostorov na oddelku, razgovor s prosilci za mednarodno zaščito ter zaključni razgovor.

¹Za mednarodno zaščito ali azil lahko zaprosi tujec ali oseba brez državljanstva, ki meni, da je v matični državi sistematično preganjan, zaradi svojega političnega prepričanja ali zaradi svoje verske, rasne, narodnostne ali etnične pripadnosti ter za mednarodno zaščito zaprosi lahko, kdor meni, da bi bila ob vrnitvi v matično državo ogrožena njegovo življenje ali svoboda oziroma bi bil lahko izpostavljen mučenju ali nečloveškemu ravnanju ali kaznovanju. O prošnji odloči pristojni organ, to je Sektor za mednarodno zaščito Ministrstva za notranje zadeve.

► **Poročanje:** poročilo o obisku je bilo posredovano Ministrstvu za notranje zadeve (v nadaljevanju: MNZ) 3. 10. 2012, skupaj s predlogom, da ga obravnava in nam v roku 30 dni sporoči morebitna stališča glede v njem izpostavljenega; tozadevni odgovor smo s strani organa prejeli 13. 11. 2012, torej 41. dan po odpremi.

► **DPM je posebej pohvalil,**

- da se prosilcem omogoči opravljanje dela in da so zato (čeprav malo) tudi finančno stimulirani²,
- aktivnosti na različnih področjih in hkrati pričakuje, da bo AD z njimi nadaljeval tudi v prihodnje.

²Prosilci, ki to želijo, lahko sodelujejo tudi pri pleskanju. Za opravljeno delo so finančno nagrajeni.

► predlog DPM

DPM: predlagamo, da se tako zaradi učinkovitejšega nadzora (predvsem vnašanja prepovedanih predmetov – alkohola) pri obnovi video nadzornega sistema AD tega ustrezno dopolni³.

DPM: predlagamo, da se proučijo možnosti, da bi AD omogočal delo še več prosilcem⁴.

DPM: predlagamo, da se preverijo možnosti, da bi AD po prijavi prosilca na Zavodu za zaposlovanje razpolagal s podatkom, kateri prosilci so dejansko tudi dobili zaposlitev, ki ustreza pravnim predpisom⁵.

► odziv pristojnih

MNZ: v letu 2013 načrtujemo obnovo video nadzornega sistema, s katero bi omogočili nadzor nad celotnim območjem AD. Izvedba navedene investicije predvidena v letnem programu Evropskega sklada za begunce za leto 2013, njena dejanska izvedba pa je odvisna od razpoložljivosti finančnih sredstev, potrebnih za zagotovitev lastne udeležbe.

MNZ: prosilci v AD opravljajo tista dela, za katera se pojavi potreba. Tako je v AD stalna potreba po čiščenju različnih prostorov in okolice, sestavljanja postelj, pleskanja, itd. Občasno pa dela kot je košenje trave, odstranjevanje plevela, odmetavanje snega, pomoč pri vsakodnevnem sporazumevanju uradnih oseb z drugimi prosilci, itd. V letu 2011 je tovrstna dela opravljalo 42 prosilcev, za nagrade za opravljanja vzdrževalna dela pa je ministrstvo namenilo 11.914,50 EUR. Naj ob tem poudarimo, da so vsi prosilci seznanjeni z možnostjo opravljanja vzdrževanih del in da se primerno delo najde za vsakega prosilca, ki izrazi interes. Glede na dosedanje izkušnje večina nastanjenih prosilcev za opravljanje vzdrževalnih del interesa nima.

MNZ: v zvezi z navedenim ministrstvo ugotavljamo, da za potrditev teh podatkov nima pravne podlage, bomo pa vaše priporočilo, povezano s plačevanjem ustreznih davkov in prispevkov iz delovnega razmerja,

³AD ima z obstoječim video nadzornim sistemom težave, ker del ograje okoli AD (okolica kotlovnice) ni pokrit in tako proslcem omogoča, da na tem delu nenadzorovano zapuščajo ali se vračajo v AD in vnašajo različne (tudi prepovedane) predmete na območje AD.

⁴AD lahko le manjšemu številu proslcem omogoča opravljanje dela. V času obiska je bilo omogočeno delo dvema proslcem v kuhinji, eni prosilki za čiščenje prostorov za mladoletnike brez spremstva, enemu za čiščenje dvoriščnih prostorov AD in enemu za čiščenje računalniške sobe.

⁵Prosilce se po sprejemu napoti na Zavod za zaposlovanje, pri čemer jim AD nudi pomoč pri izpolnjevanju potrebnih obrazcev. Ob tem pa je izpostavila, da po tem, ko se prosilci prijavijo na Zavod za zaposlovanje, AD ne razpolaga s podatkom, koliko prijavljenih proslcev je delo tudi dobilo. Sami sicer opažajo, da določeno število proslcev po oddaji vloge na Zavod za zaposlovanje v jutranjem času odhaja iz AD oziroma jih pridejo iskat z

odstopili resorju, pristojnemu za zaposlovanje ter o mehanizmi za zaščito pravic iz delovnega razmerja seznanili prosilce.

DPM: predlagamo, da se ugotovljene pomanjkljivosti v bivalnih prostorih sprejemnega oddelka (sprotno) odpravijo⁶.

MNZ: pojasnujemo, da so bile pomanjkljivosti, ki jih navajate v zvezi s sprejemnimi prostori, že odpravljene.

DPM: predlagamo, da se napake oziroma poškodbe na inventarju in objektih odpravljajo sproti. Ker gre predvsem za »manjša vzdrževalna dela«, naj AD razmisli, da bi ta dela opravili prosilci⁷.

MNZ: pojasnujemo, da se vaše priporočilo že dalj časa izvaja v praksi, saj se pleskanje bivalnih prostorov redno zagotavlja preko vzdrževalnih del, ki jih opravljajo zainteresirani prosilci. Klub temu, da se pleskanje prostorov redno zagotavlja preko vzdrževalnih del, še vedno prihaja do namernih poškodoval sten s strani nastanjenih prosilcev. Zadnje pleskanje je bilo izvedeno v juniju 2012.

DPM: predlagamo, da se poškodovane računalnike popravi oziroma odstrani iz prostora, ker predstavljajo nevarnost, da bi se kateri izmed prosilcev (predvsem otroci) lahko poškodoval z elektriko⁸.

MNZ: pojasnujemo, da ministrstvo zagotavlja redno vzdrževanje računalnikov in da so bili v letošnjem letu že trikrat popravljeni. Ugotovljeno je bilo, da prosilci namerno uničujejo računalnike, iz njih pobirajo dele, obstaja pa tudi sum, da jih prodajo. Zaradi navedenega je bila sprejeta odločitev, da se vsaj nekaj časa prosilcem ne zamenja pokvarjenih računalnikov za nove in jih ne popravlja, saj je njihov odnos do skupnih stvari po mnenju ministrstva neprimeren. Glede na vaše priporočilo so bili poškodovani računalniki iz

vozili. Ob tem se zastavlja vprašanje, koliko prosilcev, ki hodi na delo je za to tudi ustrezno »prijavljena« in zavarovana, saj obstaja velika verjetnost, da si prosilci uredijo zaposlitev »na črno« oziroma opravljajo različna priložnostna dela.

⁶V sprejemnem oddelku je bilo ugotovljeno, da so žimnice v bivalnem prostoru z oznako A2 iztrošene (strgane in umazane). Pri pregledu sanitarnega dela (WC in tuš) je bila po tleh sanitarnega dela voda. V delu sanitarnega prostora, kjer je tuš ni bilo nameščene zavese, ki bi preprečevala pršenje vode po prostoru. Nadalje je bilo v prostoru z oznako A6, ki je namenjen tudi za namestitve morebitnih invalidnih oseb, poškodovan tuš (pršilni del tuša je bil odtrgan iz cevi). Ob pregledu drugih bivalnih prostorov je bilo ugotovljeno, da bi bilo v večini potrebno pleskanje. Zaznane so bile tudi manjše poškodbe inventarja oziroma na objektih samih (npr. na nekaterih WC školjkah ni bilo deske in poškodovana oziroma vdrt stena v pritličju objekta za samske moške oziroma invalide).

⁷Ob pregledu drugih bivalnih prostorov je bilo ugotovljeno, da bi bilo v večini potrebno pleskanje. Zaznane so bile tudi manjše poškodbe inventarja oziroma na objektih samih (npr. na nekaterih WC školjkah ni bilo deske in poškodovana oziroma vdrt stena v pritličju objekta za samske moške oziroma invalide).

⁸V času našega obiska v računalniški sobi trije od vključno štirih računalnikov (ohišja) poškodovani.

računalniške sobe odstranjeni, kljub temu, da po našem mnenju bojazni, da bi se otroci poškodovali z elektriko ni bilo, saj otrokom vstop na oddelek, kjer je računalniška soba, ni dovoljen.

DPM: pričakujemo, da bo do zagotovitve sredstev za pomoč oziroma zaposlitev psihiatra prišlo čim prej⁹.

MNZ: pojasnujemo, da se zavedamo pomena možnosti redne psihiatrične pomoči prosilcem v okviru AD, saj imajo številni nastanjeni prosilci prilagoditvene težave, nekateri pa tudi resne bolezenske težave (shizofrenija in podobno). Prav zaradi navedenega predlog sprememb in dopolnitev Zakona o mednarodni zaščiti, ki je trenutno v obravnavi v državnem zboru, predvideva izrecno vključitev psihoterapevtske obravnave v dodaten obseg zdravstvene storitev, saj se je v praksi odsotnost možnosti tovrstne obravnave izkazala kot pomanjkljivost. Navedena možnost bo po našem mnenju prosilcem omogočala možnost ustrezne obravnave, saj je prosilcem trenutno zagotovljen zgolj dostop do psihiatrične obravnave s strani redne zdravstvene mreže, v urgentnih primerih pa s strani Urgentnega bloka Kliničnega centra (PHP). Glede na dosedanje izkušnje bi ustrezna psihoterapevtska obravnava lahko preprečila številne ponovitvene težave oziroma zagotovila ustrezno sprotno obravnavo ugotovljenih težav.

⁹ AD še vedno ne more zagotavljati pomoči prosilcem s strani psihiatra, ki bi bil prisoten v AD. Takšna pomoč se prosilcem sedaj izvaja kot nujni primeri v Zdravstvenem domu Vič oziroma v UKC Ljubljana. Glede tega vodja AD pojasni, da so prijavili projekt za pridobitev sredstev, s katerimi bi lahko omogočili tudi pomoč psihiatra prosilcem.

DPM: pričakujemo, da se bo nadalje zagotavljala prisotnost uradnega tolmača. AD naj razmisli o možnosti sodelovanja z uradnimi tolmači preko videokonference, kolikor je osebna udeležba tolmača težje izvedljiva. Če je to treba, naj za pomoč pri iskanju ustreznega prevajalca oz. tolmača zaprosi Evropski urad za podporo azilu (EASO) pri katerem je lista tolmačev za 360 jezikov¹⁰.

MNZ: v zvezi z zagotavljanjem tolmača za paštunski jezik pojasnujemo, da se zavedamo, pravica do tolmača ne more biti zagotovljena s pomočjo drugega prosilca za mednarodno zaščito in se strinjamo z vašim mnenjem, da takšna praksa ni primerna zaradi medsebojnih razmerij med prosilci ter zagotavljanja zaupnosti postopka. Glede uporabe tolmačev preko EASa pojasnujemo, da 15. člen Uredbe 2012/349/Es o ustanovitvi Evropskega podpornega urada predvideva, da urad oblikuje seznam tolmačev za podporo interventnim skupinam, tolmače pa uradu zagotovijo države članice. Glede na navedeno je mreža tolmačev v okviru EASa predvsem interventni mehanizem, namenjen državam članicam, ki so pod posebnimi obremenitvami. Po odločitvi Upravnega odbora urada mesec februarja 2012 pa je seznam prevajalcev na voljo tudi za potrebe držav članic, kar pomeni, da se države članice za tolmača dogovarjajo brez posredovanja EASa. V primeru tolmača za paštunski jezik ministrstvo še ni imelo na voljo seznama EASa, saj je bil ta državam članicam posredovan meseca maja 2012, ko je ministrstvo že navezalo stik s tolmači za pašto iz Avstrije in izvajalo konkretne aktivnosti za angažma tolmača. Kljub temu pa je potrebno poudariti, da seznam EASa sicer bistveno olajša delovni proces, kolikor tolmač za nek jezik ni na voljo, v vsakem primeru pa se je pred izvedbo tolmačenja potrebno z njim dogovoriti za sodelovanje in urediti ustrezno pravno podlago za plačilo njegovih storitev, ki terja določen čas. V zvezi z navedenim vas še obveščamo, da je bila konec meseca septembra 2012 pogodba o izvajanju storitev prevajanja in tolmačenja podpisana s strani tolmačke za paštunski jezik iz Avstrije.

¹⁰Vodja AD pojasni, da se AD sooča s težavo zagotavljanja tolmačev z znanjem bolj »eksotičnih« tujih jezikov, ki jih govorijo prosilci. Pri tem izpostavi problematiko zagotovitve tolmača za jezik »Paštu«, ki ga govorijo prosilci iz območja Afganistana. Zaradi te težave v AD v teh primerih za pomoč pri tolmačenju prosijo prosilce, ki so v AD že nastanjeni in poleg tega jezika znajo še vsaj en razumljiv jezik. DPM ocenjuje navedeno rešitev kot skrajno neprimerno, saj meni, da lahko zaradi morebitnih konfliktnih razmerij med različnimi prosilci, intervjuvanega in njegove bližnje v izvorni državi na ta način spravijo v nevarnost.

DPM: glede na to, da je DPM ob svojem obisku zaznal tudi več poškodb inventarja s strani prosilcev, meni, da bi bilo dosledno sankcioniranje kršiteljev hišnega reda nujno. DPM se strinja, da zna biti odkrivanje storilcev tudi problematično, zato bi bilo vredno razmisliti o preventivnih ukrepih, kot je npr. pogostejša prisotnost osebe, ki bi jo prosilci razumeli kot avtoriteto (npr. policist)¹¹.

MNZ: pojasnujemo, da se v primeru kršitev hišnega reda vselej izreka ustrezne sankcije, bodisi v obliki pisnega opomina, začasne ali trajne odprave dovolilnic za izhode, neizplačevanje žepnine za obdobje enega meseca ali povrnitve morebitne škode kot to določa 80.a člen ZMZ, v skrajnih primerih pa tudi ukrep omejitve gibanja iz razloga ogrožanja ljudi in premoženja. V primeru nasilniškega obnašanja (pretepi, grožnje,...) je na kraj dogodka vedno poklicana tudi policija. V praksi so problematične situacije poškodovanja inventarja s strani neznanega prosilca, ko sankcij ni mogoče izreči. V letu 2011 je bilo na podlagi 80.c člena ZMZ izrečenih 80 ukrepov zaradi kršitev hišnega reda, v letu 2012 pa 57 in dva ukrepa omejitve gibanja zaradi ogrožanja ljudi in premoženja. Vaš predlog bomo preučili in uskladili z vsemi relevantnimi notranje - organizacijskimi enotami znotraj ministrstva.

DPM: menimo, da bi bilo treba v hitro (in kakovostno) reševanje postopka usmeriti več pozornosti – analizirati in odpraviti ovire, ki določene postopke neutemeljeno zavlačujejo (npr. dolgotrajno postavljanje izvedenca, iskanje tolmača, šibka argumentacija odločitve, neupoštevanje vrstnega reda prošelj itd.). Tudi dolgotrajnost postopkov je namreč lahko eden izmed razlogov, da prosilci izvršujejo kršitve v času nastanitve v AD¹².

MNZ: poudarjamo, svoje stališče, da na splošno postopki na prvi stopnji po našem mnenju niso predlogi, še posebej ne upoštevanje naravo postopkov, kljub temu, da v praksi so primeri postopkov, ki zaradi različnih razlogov trajajo dalj časa kot drugi. Navedeno je ministrstvo večkrat izpostavilo tudi v korespondenci z vami v zvezi s konkretnimi pobudami ter v odzivu na vaš obisk AD v letu 2011, vprašanje pa je bilo izpostavljeno tudi v okviru vašega tokratnega obiska, kjer vam je bila problematika dodatno pojasnjena. Glede na vaš obisk leta 2011 je ministrstvo v praksi skrajšalo čas za pripravo izvedeniškega mnenja na 30 dni (za enega prosilca), kar je povezano s prostovoljnostjo samega izvedenca, da

¹¹Število prisotnih varnostnikov je določeno na podlagi »trenutne varnostne ocene«, ki jo v sodelovanju izdelajo AD, varnostna služba in policija. Trenutno območje AD varujeta dva varnostnika podnevi in dva ponoči. Beležijo veliko manjših kršitev, kot je npr. vnos alkohola, in tudi kršitve javnega reda in miru. V letu 2011 je bilo uradno zavedenih 62 intervencij policije.

¹²Po mnenju vodstva AD so postopki reševanja prošelj za mednarodno zaščito primerno dolgi glede na naravo postopka. Vodja AD poudari, da je postopek zaradi pogostih pritožb voden na več stopnjah, kar tudi vpliva na samo dolžino omenjenega postopka.

mnenje pripravi v navedenem času. Poleg tega pa je potrebno izpostaviti, da je eden od razlogov za reorganizacijo ministrstva na področju migracij tudi racionalnejše izvajanje delovnih procesov, kar konkretno na področju postopkov mednarodne zaščite pomeni predvsem učinkovitejšo izrabo kadrovskih resursov.